

O WARTOŚCI
IDEAŁU WYCHOWAWCZEGO "CHOWANNY".

W nakreślonym ideale człowieka rzeczywistego odczuwa się brak konkretnych treści poznania i działania.

Dla jaźni poznającej i tlejącej wysuwa Trentowski jako przedmiot, prawdę, piękność i cnotę, a dla jaźni działającej dodaje jeszcze dobro, łączące w sobie pożytek ze szlachetnością. Nie wykracza jednak poza formalną analizę pojęć.

W zasadach wychowawczych również nie ma tej treści. Zawierają ją dopiero środki wychowania, ale jest to treść czerpana z praktyki dnia powszedniego; służy jako ilustracja celowego oddziaływania wychowawczego według nakreślonych zasad i nie ma bezpośredniego związku z ideałem wychowawczym. Można z niej najwyżej wywnioskować o jakich warunkach życia społecznego myślał Trentowski i dla jakiego środowiska aktualnie wysuwał swój ideał człowieka rzeczywistego.

Brak treści które by dokładniej określały ideał wychowawczy Chowanny, wiąże się z całą koncepcją tego ideału.

Ujmując w całości ideał wychowawczy Chowanny, łatwo zauważyć że rozwijanie w wychowanku realnej wszytkości, umysłowej jedności, i rzeczywistej całości - mieści się w jednej ogólnej tezie wysuwającej konieczność wszechstronnego rozwoju wszystkich sił poznawczych człowieka. Tezę tę wyprowadza Trentowski w Chowannie z całej swojej filozofii, wykazując że człowiek jest bóstwem in potentia i najwyższym jego przeznaczeniem jest zamienić to bóstwo w in actu, rozwijając wszechstronnie wszystkie władze ciała, duszy i jaźni. Tezę tą przeplata Trentowski swój program kształtowania wszytkości, jedności i całości, a formułuje ją już we wstępie do Chowanny w postaci kategorycznego żądania: